

DANIEL LANDART. ...*Hogoi urte*. Goiztiri. Baiona, 1968.

Daniel Landart donostiar gaztearen lehen liburua. P. Narbaitz jaun kalonjearen aintzin solasarekin.

Gutxi izan dira Euskal Herrian hain gazterik idazle bezala eza-gutu direnak. «Daniel Arberu» bere izenordea aspaldidanik ezaguna da euskal letretan. Eta, hamazortzi urte besterik ez zituan 1964-an «Eskualzaleen Biltzarrak» eraturako teatru saria jaso zuenean, *Herro eta nigar*-ekin. Honez gainera beste hiru teatruen egilea da, ta gainera Garcia Lorca-ren *Bodas de sangre* euskeratua du. Gero, batek bai al daki zenbat artikulu idatzi dituen euskal aldizkarietan, batez ere *Herria*-n.

Poesi eta gogoetadun liburua, orotariko gaiak biltzen dituelarik. Eskuratu orduko abiatu gera liburuaren orrien barna ezti xurkatzaille, eta arkitu ditugu bai ezti, bai gogoeta samin. Ezin zitekean bestera izan, gazte hain kezkatiazen pentsamenetik irtena. Maiz dakarzki gaurko prolematika gogoetak eta hoietan ezin aurkitu gauza eztsurik.

Bere poesia gintza oraindik beharduen goitasunera heltzeke dago. Poesi asko ditu makal xamarrak, baina bai bikain askoak ere. Esate baterako, hor ditu: «Gazteri berria», «Arratseko otoitza», «Eskualdunak portuges...», «Bihar» eta abar, tarteka oso goi-maila agertzen duelarik.

Gogoetak ere oso barnetiarrak azaltzen zaizkigu, hala dira «Langile gazte baten gogoetak», «Eguberri gaua» eta beste zenbait.

Gazte bat guri mintzo, eta «Pindar horiek, agian piztuko daukute anhitzen bihotzetan aspaldian Eskual-Herriak galdegiten zuen sua!», dio Narbaitz-ek bere aintzin solasean. Hala bedi. Eta gut oraindik gehiago espero dugu gazte gihartsu bezin burutsu den honen emaitza onurakorretatik.

Baita ere, oso pozik ikusiko genituzke bere teatruok argitaratuak.

J. SAN MARTIN.

JOSE ESTORNES LASA. «*Erronkari'ko uskara*». Edición subvencionada por la Institución Príncipe de Viana de la Excm. Diputación Foral de Navarra. Editorial Auñamendi. Donostia, 1968.

Erronkariko «uskara»-ren gramatika didaktiko bat, apain eta txukun egina, lumaz egindako dibuju politak tartean dituala. Lehen mailako gramatika gaiak, ariketak, elkarrizketarik beharrezkoenak, kanta, doinu, hiztegi, errefracu eta abarrek hornitzen dute liburu bakan hau. Haurrendako egina.

J. M. Satrustegi adiskideak igazko maietzaren 24-ko «Diario de Navarra»-n liburu honi buruz zionez: «Il ezkil guzien ondotik Erronkari'ko eskuara ez da erabat ila. Eskualdun bat bizi den artean bizi da gure erria; eta gizon orren barneko mudua gure eskutan da. Aintzinekoen lokarriak ez dira autsiak. Nortasuneraren gure eskutan hauts azpian bada ere, antxe dago bizirik. Zertako ez aizatu eta Pazko eguneko su berria sortu?»

Nahiago nuke hala balitz, baina nik Erronkariko «uskara»rekin ez dut esperantza gehiegirik. Gaisoa, aspaldi etsipena emana da eta ez diot ikusten salbabiderik. Bere agoni luzea heriotzaren mugan da eta hizkuntza hila nekez piztutzen da.

Dena dela, txalogarria iduritzen zaigu Pepe Estornes-ek egin diguna. Nahiago nuke neu oker banengo eta hil zorian dagoena lozorroan balego eta bere lozorrotik bat-batean iratzartu. Eta iratzartuko bada, lehen lehenik honelako lana beharko du bere aintzinatiko bidea hartzeko. Hortarako eskoletan sarrera ofizialkia beharko du, eta noiz bait hau ere ez da izango ezina. Egun horretan izango litzake euskeraren salbazinoia, zeren, bestela, ongi daki luzarora Erronkariko bertaria bera datorrela gainerako Euskal Herrian ere. Baina gainera abea eroriko ez bada horrelako eusgarriak behar ditugu.

Baina neronek Erronkariko «uskara» bihotzez maitatzen dedanaren, honen salbaziorako, iduritzen zait, hobeagoa zela bertako hiztegiarekin eta morfologiazko beste zenbait gauzarekin baliatuaz, Aezkoako gramatiko oinharri hartu eta era hortara aezkoarra, saraitzuarra eta erronkariarra denak batean sartu. Zeren Erronkarin berriz hastea denez, eta Saraitzun bertan ere hain eroria danez, Aezkoakoekin indartsuago geldituko zen, hemen oraindik biziago dagoalako honen indarrez baliaturik eta hiru ibarren ahalmena zabalago litzaketa, Erronkarikoarekin, aberastuko litzake, ta bestalde euskera batu batengana urbildu. Erronkarin zaharren artean oraindik indartsu izan balitz beste gauza bat zan, gazteeri irakaskintzatik eta zaharren laguntzarekin sartzea. Jakina, hemen nere asmuekin ari naiz eta ez liburuaren egilearenakin.

Liburuaren egileak lan ederra egin duela, ez dago dudarik. Euskal Herriko toki guztietan holako lana bagendu beste bizkortasun bat izango zuten gure gauzak.

Lanak, gainerontzean, ez du ezertariko tatxarik. Erronkariko «uskara»-ren zerbait jakin gura duenak bertara jo beharko du. Era praktikuan dago. Askori etorriko zaie burura Azkue-ren *Particularidades del dialecto roncalés* izeneko estudioa («Euskera», tomo XII-II-III-IV zenbakia, 207/407 or. 1931), baina huntaz zerbait baliatu baldin bada ere, eztu zer ikusirik berakin, zeharo bestelakoa da, eta, horri esker, erronkarieraren estudioetarako material gehiago eskeintzen digu orain arte genuena baino. Hitzen azentua zaintzea ere oso ongi iduritu zaigu. Eta horrelako lan bat egiteko nor obeto bertako seme eta maiz bertan bizitzen dan bat baino? Gainera euskera aski ongi ikasi duena, gipuzkera eta erronkaria bereziki. Asmuok aurretik ikusteaz poztuko ginake.

J. SAN MARTIN.

